

Film a režim. Oficiální a neoficiální reflexe normalizační filmové tvorby

Zadání a postup této bakalářské práce bychom mohli v jazyce filmařů přirovnat k velkému detailu, který kamera vykrojí teleobjektivem ze širokoúhlého panoramatu velkého celku, a poté se zaměří ještě dál do makrodetailu. Amira Shehatová také nejprve provede historický, politický a kulturní kontext normalizační éry, pak se zaměří na čs. filmové produkci a v ní konkrétně na tvorbu dvou výrazných tvůrců čs. nové vlny - Věry Chytilové a Jiřího Menzela. V tomto detailu pohled ještě víc „zazoomuje“ na dobový ohlas jejich filmů v oficiálním tisku, v samizdatu a v exilu. V kompilativním postupu vycházela z primárních a sekundárních pramenů, které toto období poměrně zevrubně zpracovaly, jak potvrzuje i uvedená bibliografie. V další fázi průzkumu čerpala z archivní dokumentace, z níž provedla výběr recenzí a kritik, které se pokusila komentovat a porovnat vzhledem k politické a ideologické rozdílnosti názorů. Nelze popřít, že autorka zřehlednila danou tematiku, aniž by pominula to podstatné. Ale i v závislosti odkazující na použitou literaturu se nevyhnula občas zjednodušujícím, ne-li mylným tvrzením.

K práci mám řadu konkrétních výhrad. U ohlasů k filmu Věry Chytilové *Panelstory aneb Jak se rodí sídliště* postrádám aspoň zmínku o závažné diskusi v ineditním sborníku O divadle (po listopadovém zvratu vyšel knižně), kde disidenti Milan Uhde a Václav Havel tento film kritizovali z hlediska svých vyhraněných mravních nároků. Zde odkazují ke své studii o tvorbě Chytilové za normalizace, kde je reflektována kontroverzní odezva k tomuto snímku jak v oficiálním tisku, tak v disentu (viz knižně vydaný sborník „Film a dějiny IV. Normalizace“), který zahrnuje i zmíněný text; A. Shehatová přitom tuto knihu uvádí v seznamu použité literatury).

Další poznámka se týká Menzlova nebudovatelského filmu *Kdo hledá zlaté dno*. Režisérova dnešní reakce v časovém odstupu, jak se dočteme v jeho memoárech (2013), a již autorka cituje, není zrovna historicky relevantní, zvláště uvážíme-li další, až chameleónsky proměnlivé Menzlovy posudky inkriminovaného filmu, uveřejňované v průběhu let.

K filmu *Postřižiny* doplňuji chybějící dobovou reflexi: recenzi v oficiálním časopise Záběr (Petr Pavlovský, 1981 č. 10) a ve Scéně (Jiří Cieslar, 1981, č. 4). Když už Shehatová zaznamenává samizdatovou publikační aktivitu jmenovaných autorů (viz Acta incognitorum), měla by registrovat i tu jejich oficiální a prozkoumat kritéria v hodnocení filmů v obou sférách, případně cenzuru ve vyjádřených názorech.

Není mi jasné, proč ignoruje oficiální odborný filmový měsíčník Film a doba, kde v období politického uvolňování v 80. letech najdeme i poměrně kritické texty, které prošly cenzurním sítem. I kdyby toto periodikum autorka záměrně vyloučila ze sféry svého výzkumu, měla by na to aspoň upozornit.

Upozorňuji také na errata. V textu jsem narazila na různé neověřené údaje, nepřesnosti, chybějící kritické odkazy nebo špatně napsaná jména (např. dramatik Jaroslav Dietl je uveden jako Dietel aj). Daleko závažnější je opakovaně chybně psaný latinský název ineditního časopisu „Acta incognitorium“ (správně Acta incognitorum). V pasáži věnované tomuto soukromému spolku pražských vzdělanců v šedé zóně se Shehatová opírá o brněnskou bakalářskou práci Dominiky Potůčkové. Tuto práci neznám, nemohu tedy ověřit, zda chyba byla převzatá odtud (?). Z textu Shehatové není zřejmé, měla-li v rukou aspoň jeden výtisk tohoto kuloárního periodika. Opravuji také

tvrzení, že „Acta“ redigoval Jiří Cieslar, jak je psáno; šéfredaktorem byl Petr Pavlovský, dosud žijící teatrolog, s nímž autorka měla možnost osobně konzultovat.

V celkovém hodnocení bakalářské práce je nutno mít na zřeteli, že se jedná o látku poměrně dost zpracovanou. Z toho důvodu musím konstatovat, že moje očekávání, zda v probádané problematice, a navíc tak zúžené, bude ještě něco objeveno (předpokládám, že proto bylo toto téma i zadáno), anebo upřesněny či doplněny již známé poznatky, se nenaplnilo. O výraznější investigaci se Amira Shehatová ani nesnažila. Uvítala bych třeba pokus o identifikaci jmen autorů v samizdatovém tisku, z nichž citovala, neboť pak by zjistila, že se mnohdy jednalo o publicisty, kteří paralelně na konci 80. let přispívali do oficiálních časopisů. Tento fakt by ji mohl přivést k úvaze o výrazných posunech a liberalizaci v kulturní politice té doby. Jen namátkou zprůhledňuji: pod šifrou *kách* se v nelegálně vydávaných Lidových novinách skrýval kritik Jan Foll, pod pseudonymem *Zdeněk Ábel* Jiří Sirotek, redaktor v Čs. filmovém ústavu a současně v samizdatové revue Prostor.

Navzdory uvedeným výhradám doporučuji bakalářskou práci Amiry Shehatová k obhajobě a navrhuji hodnocení dobře.

Praha, 3. 9. 2015

doc. PhDr. Stanislava Přádná